

Mi is az a tűzzománc?

Minden háztartásban található fehér vagy színes zománcozott lábasok, fazekak és egyéb használati tárgyak. Annyira természetes és mindennapi társaink, hogy szinte észre sem vesszük őket. Különösebben nem is sajnáljuk, ha egyikről-másikról lepattog színes védőburka. Az edényeknél rozsdától védi a vasat a *zománc*. De felhasználják a művészek is; csillogó ékszerek, értékes használati tárgyak készíthetők vele.

Az üvegyártást már az ókori egyiptomiak is ismerték, és művészi gonddal művelték. Sok-sok nemzedék munkájának eredményeként egyre tisztább, csillogóbb üveget állítottak elő. Az első ékszereiket úgy készítették, hogy az üvegmasszát formára alakították, és ezüstbe, aranyba foglalták. Tulajdonképpen ezek a befoglalt üveg ékszerek a tűzzománc ősei. A budapesti Szépművészeti Múzeum állandó egyiptomi kiállításán sok ilyen amulett látható. Ezek a mágikus madarak, szkarabeusz bogarak különböző istenségeket jelképeztek, és hiedelmük szerint megvédték viselőiket a földön rájuk leselkedő bajoktól. Most már csak egy lépés választott el a rekesz-zománctól, ami nem más, mint a színes, őrölt üvegporszerű beégetése egy fémtárgyba. Később részletesen megismerkedhetek elkészítési módjával.

A fáraók ötvösművészei után a bizánciak ismét alkalmazták a tűzzománcban rejlő lehetőségeket, és művészi módon bántak az anyaggal. Egyházi és világi tárgyaikat szívesen díszítették vele. A Magyar Nemzeti Múzeum féltett kincse az ún. Monomachosz-korona, melyet feltehetően I. Endre király kapott ajándékba az 1050-es évek körül. A korona hét részből áll; a két középső rész Konsztantinosz Monomachosz királyt és feleségét, Zóét ábrázolja. Róluk kapta nevét a korona.

A középkorban a művészek céhekbe tömörülve dolgoztak. Egy-egy műhely hét lakat alatt tartotta felfedezéseit, tapasztalatait. A megszerzett tudás apáról fiúra szállt, így jöttek létre a híres Rajna menti és franciaországi műhelyek is. Kiváltképp a francia Limoges (limózs) város nevezetes zománcművészetéről; vésett lemezeket és domború felületeket díszítettek ezzel a technikával.

A reneszánsz idején a tudósok, művészek figyelme a vallástól a világi élet felé fordult. Ez az emberközpontú (humanista) világnézet sürgette a művészet változását is. A mesterek - bár még vallási témát választottak - szakítottak a középkor idején kialakult szigorú egyházi előírásokkal. Vallásos jellegű képeiken is a polgári élet ábrázolására törekedtek.

A szabadabb élet új művészeti technikákat követelt. A zománcművészetben is előtérbe kerültek a festői jellegű zománccok. Mivel a művészek ebben az időben kezdték képeiket aláírni, a leghíresebb alkotók nevét is ismerjük. Kiemelkedő szerepet töltött be közülük a Limosin (leghíresebb tagja: Leonard) és a Penicaud család.

Ugyancsak a reneszánsz idején születtek a híres erdélyi sodronyzománccos ereklyetartók, kelyhek. Ez a technika jól megfigyelhető a Nemzeti Múzeumban található Bakócz-kelyhen. Tulajdonképpen hasonlít a rekesz-zománchoz, csakhogy itt két összesodort drótból készítették a rekeszt.

Ma új feladat vár a zománcművészetre. Egyre nagyobb része lesz a modern épületek díszítésében. Előcsarnokokat, homlokzatokat borítanak vele. A nagy felületek díszítésére a több rétegben egymásra égetett, ún. sgraffito-zománc a legalkalmasabb. Így készült Fabók Gyula falburkolata is a nyergesújfalui Viscosa-gyár irodaháza számára.

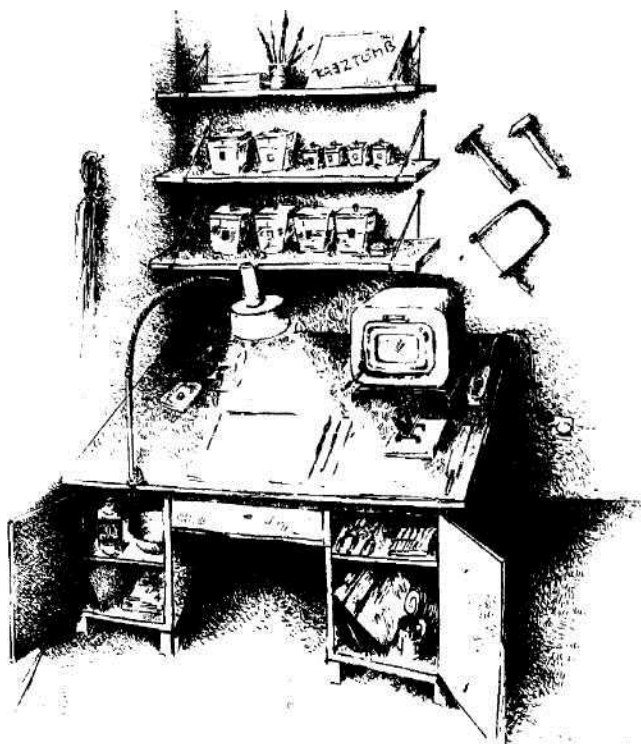
S milyen örömet nyújthat ez a technika az olvasó számára? Sok mindent készíthettek tűzzománc díszítéssel. Ékszereket (gyűrűt, medált, övcsatot, szép tárgyakat, képet, dobozt, gyufatartót, asztalborítást) magatok és barátaitok számára. Természetesen mindig a legegyszerűbb megoldásokat találjátok a könyvben, hiszen nem áll rendelkezésetekre olyan felszerelés, mint azoknak, akik ezt hivatásuknak választották, és művészi fokon művelik.

BEMUTATJUK MŰHELYÜNKET

Minden munka alapja a kényelmesen, célszerűen felszerelt műhely. Persze, ne szakértelemmel berendezett ötvösműhelyre gondoljatok; erre a célra nagyon megfelel, ha szobákban kialakítok egy sarkot, egy íróasztalnyi részt. Ezt azonban ügyesen kell berendezni. Legyen mindig minden kéznél; nem mindegy, mi van a jobb, mi a bal oldalon.

A kemence mindig a jobb kéz felé kerüljön, és ne legyen túl közel hozzátok, míg dolgoztok; az íróasztallámpa bal oldalon legyen, mert így kezetekkel nem árnyékoljátok be a készülő tárgyat. A zománcokat tartsátok távol a levágott lemezdaraboktól és a tárgyakat a fémmunkához szükséges szerszámoktól.

Mielőtt munkához láttok, töröljétek jól át az asztalt, nehogy réz- vagy vastörmelék keveredjen a zománcba. Amit már nem használtok, azonnal tegyétek vissza a helyére, mert mint látni fogjátok, sokféle munkát kell elvégeznetek, és a felesleges szerszámok csak akadályoznának ebben.

ZOMÁNCOK

Alapanyaguk különféle üveg. A színtelen, átlátszó „fondantot” (őrölt üvegport) fémoxidokkal színezik meg (pl. réz-oxiddal zöldes, kobalt-oxiddal kékes árnyalatot érnek el). Az így készült zománc a transparent mely átlátszó, színes üveghez hasonló.

Ha ehhez ón-oxidot kevernek, átlátszatlan fedőzománcot nyernek. Összeolvasztás után a masszát porrá őrlik, és por alakban vagy iszapolt állapotban - vízzel keverve - hozzák forgalomba.

Kétféle zománcot használnak: ipari és ötvözománcot. Nektek az ipari zománcot ajánljuk, mert könnyebben és olcsóbban beszerezhető, mint az ötvözománc, és szép tárgyakat készíthettek vele. Az ipari zománcot általában iszapolt állapotban, vízzel hígítva hozzák forgalomba, ezért tárolására a műanyagboltokban kapható fűszertartók a legalkalmasabbak. Megfelelnek azonban a jól zárható kis befőttesüvegek is, például az, amiben a bébiételeket árulják.

Ügyeljete arra, hogy az iszapolt zománcot mindig ellepje a víz. Ha mégis kiszáradna, bőven eresszétek fel, és miután összekevertétek, egy nylonharisnyán szűrjétek át. Így még használhatóvá válhat. Tejföl sűrűségű állapotban a legalkalmasabb festésre. Ha hígabb, várjátok meg, amíg a zománc leszáll az edény aljára, és öntsétek le róla a felesleges vizet.

Minden használat előtt keverjétek fel!

A dobozra, üvegre írjátok rá, milyen színű zománc van benne. Ez azért szükséges, mert égetéskor megváltozik a színük. (Pl. a rózsaszín kékre vagy elefántcsontszínűre is kiéghet.) Hasznos, ha kis méretű (2x2 cm-es) színmintát ragasztotok az edény tetejére.

A zománcok három csoportba tartoznak:

1. Transzlucid, átlátszó zománc

Mély tűzű, üvegszerűen csillogó, áttetsző anyag. Az ipari transzparensok zölde, barnás, antikolt hatásúak. Az ötvöszománcok között az aransárgától az ultramarin-kékig minden árnyalat megtalálható.

Figyelem! Csak rézlemez vagy rézfólia zománcozására használjátok! Ha fedőzománccal bevont felületre kerülnek, színszalagfelületet képeznek.

2. Opál, félfedő zománc

Opálos fényű anyag, csak az ötvöszománcok között szerepel.

3. Opak, fedőzománc

Színes, átlátszatlan, csillogó felületek készülnek vele. Számtalan színben és árnyalatban kapható. Az ipari fedőzománcok általában keverednek egymással, így számtalan árnyalatot alkotnak. Mielőtt azonban a kevert színeket felhasználnátok, ezekről is készítesek színmintát! "Előfordulhat, hogy a zománcok nem keverednek tökéletesen egymással, és kissé szemcsés hatásúra égnak ki. Ez néha nem baj, sőt érdekessé teheti alkotásotokat. Az így nyert zománcokkal egyes esetekben különösen szép felületi hatásokat érhetnek el.

Mire zománcozhatunk?

Sárgaréz kivételével csaknem minden anyag zománcozható, de legalkalmasabb a kis szénttartalmú acéllemez (0,02%) vagy a vörösréz. Az acéllemezt mindig be kell fedni alapozó zománccal!

Nagyobb fémmunkákat igénylő tárgyak készítéséhez inkább a lágú vörösréz lemezt ajánljuk, mert megmunkálása könnyebb, mint az acélé.

A lemez 0,6-0,8 mm vastagságú legyen! Ha ennél vékonyabb, könnyen meghajlik, és égetés után lepattog róla a zománc. A vastagabb lemeznél viszont a megmunkálás okoz nehézséget.

Zománcozás előtt általában különböző méretűre és formájúra kell alakítanotok a lemezt, attól függően, hogy mit akartok csinálni.

Szükséges ezért néhány különböző fémmegmunkáló szerszám:

- lemezvágó olló,
- kalapács (lehetőleg ötvöskalapács is). Ha nincs, két darab csapágygolyóból és egy acélcsőből házilag is meg lehet csinálni.

Ezenkívül szükséges:

- satu,
- üllő,
- fogók (kúpos, lapos, csípő),
- kézfűró fűrófejekkel,
- lombfűrészfémfűrészsálakkal,
- reszelők,
- csiszolóvásznak.

LÁSSUNK MUNKÁHOZ!

Első és legfontosabb feladat, hogy elhatározzátok, mit szeretnétek készíteni. Erre feltétlen szükség van, mert a zománcot nem lehet többször javíthatni, mint a temperával vagy olajfestékkel készülő képet.

- A tervezésnél vegyétek figyelembe, hogy milyen színű zománcaitok vannak, és döntsétek el, milyen technikát fogtok alkalmazni. A kiválasztott technika törvényszerűségeit mindig vegyétek figyelembe.

- Ezután a fémet alakítsátok megfelelő méretre és formára.

- Tisztítsátok meg a zsiroktól, rozsdától és egyéb szennyeződéstől. A tisztítást kétféleképpen végezhetitek el. Vagy nagyon alaposan ledörzsölitek durvább, majd finomabb csiszolóvászonnal, vagy vegyi úton tisztítjátok. A vegyi tisztításhoz (savazás) ecet- és só-oldatot használjatok (egy pohár ecet + két evőkanál só), 3-4 percig hagyjátok a fémet az oldatban, majd alaposan öblítsétek le folyóvízzel. Csipesszel dolgozzatok, mert az oldat a kezetekre lévő legkisebb karcolást is kicsípheti.

Figyelem! Csak nagyobbaknak ajánlott!

Az előkészített lemezt csiszolás után tegyétek háztartási sósavból (15%-os) készült fürdőbe, és oldjátok le róla a szennyeződéseket. Ezután alaposan öblítsétek le.

A sósavat jól zárható üvegben tartsátok. A szerszámok közelében ne savazzatok, mert a párolgás tönkreteszti őket. *Vigyázat, a sósav gőze mérgező! Ne lélegezzétek be! Csak csipesszel nyúljatok az edénybe!*

-Az iszapolt zománccal a temperafestékhez hasonlóan kell dolgozni, csak a zománcot az ecsetből kicsit kiütögetve kell felhordani a felületre. Ha vízen úszó olajos cseppekhez hasonlóan nem akar szétterülni, a tisztítás nem volt tökéletes. Ilyenkor egy kis iszapolt zománccba mártott vatta segítségével dörzsöljétek át a fémlapot.

A zománcot egyenletesen, kb. 0,5 mm vastagságban hordjátok fel ecsettel a jól megtisztított fémre.

-Először mindig rakjátok fel a hát (kontra) zománcot. Azért van szükség a hát (kontra) zománccra, hogy a lemez melegítésre és hűtésre ne tudja megváltoztatni az alakját, méretét. A két oldalon lévő zománcreteg alatt egyformán tágul a lemez.

-Száradás után égessétek ki! Miután kihült, ismét tisztítsátok le, majd a másik oldalára is tegyétek fel az alapzománcot.

-Néhány tanács az alapozáshoz: egyenletesebben kerüljétek el a zománc, ha a felhordás után alulról és oldalról, körmötökkel gyengéden megkocogtatjátok a fémlapot. Csak tökéletes száradás után lehet égetni!

Gyorsabban száradnak a lapok, ha a kemence tetején szárítjátok őket, de vigyázzatok, mert átforrósodhatnak! Csak az égetőlapáttal nyúljatok hozzájuk.

Por alakban lévő zománccal is alapozhattok. A zománcot tegyétek teaszűrőbe, majd a szűrő oldalát körmötökkel megkocogtatva, szórjátok szét a zománcot a fémlapon. Ne hintsetek, mert így sok elpocsékolódik! Mindig helyezzetek papírt a fémlap alá, mert a kiszóródott zománc az üvegbe visszatöltve még felhasználható. Égetéskor a zománcpor ráolvad a fémre, úgy, mint a forró süteményre a porcukor.

Az égetés

Ez a munka legizgalmasabb része. Most derül ki, hogy jól dolgoztunk-e. Már magában a tűzzománc szóban is benne van, hogy ehhez a technikához magas hőfokon való égetés szükséges. Ehhez olyan kis, „hobby”-kemence kell, melynek belső mérete kb. 10x10 cm-es, és a hálózatba való bekapcsolás után 800-900 fokra is felmelegszik. Elkerüljétek a zománcozott részek sérülését, ha „tüskével”

égettek ki. Az a cél, hogy a lehető legkisebb felületen érintkezzen a zománccal. Fenti ábránk alapján magatok is meghajlíthatjátok hőálló acéllemezből. Az égetéshez még egy villa vagy lapát is szükséges, melyek segítségével a lemezeket beteszitek a kemencébe, illetve kiveszitek onnan.

A kiáramló hőtől azbesztkesztyű védje a kezét!

Vigyázat! Balesetveszély!

A kemence közelében mindig legyetek nagyon óvatosak. Ne lökdösődjete, ne kapkodjatok! Mindig csak egy gyerek égesse! Az égetéshez szükséges idő változó, általában 2-3 perc elegendő. Magatoknak kell kitapasztalni, megfelelő-e a hőfok, ilyenkor a kemence egész belsejének cseresznyepirosan kell világítania. Az égetés akkor sikerül jól, ha a zománc egyenletesen csillog. Azománcozásnál előfordulhatnak olyan váratlan hibák, melyek miatt ne keseredjete el, mert szép felületeket hozhatnak létre. A játékos véletlent később már ki tudjátok számítani, és munkátok szolgálatába állíthatjátok.

Hibalehetőségek

1. Ha a zománcozott lapocskák szélén feketére beégett rész látható, túl sokáig égettetek. Ha ez a kompozíció rovására megy, meg kell ismételni a zománcozást. Figyelem! Az egész egybefüggő színfoltot újra be kell kennetek, mert égetés után csak így lesz mindenhol egyforma.

2. Ha a zománc felülete rücskös lesz, ennek vagy az az oka, hogy egyenetlenül raktátok fel a színeket, vagy túl rövid ideig égettétek. Ez is javítható! Vékonyan kenjéte át az egészet, és újból tegyéte a kemencébe.

3. Ha néhol kilátszik a fémlap, és a szélek nagyon befeketedtek, a már ismertetett módon újból kell tisztítani és zománcozni. A kemencéből kiemelt tárgyakat mindig *előre kikészített samottlapra helyezéte*, különben a forró lemez kárt okozhat!

Csodálatos színjátékot nyújt a kihűlő zománc. Először az egészlemez egy tónusban izzik, majd egymás után jönnek elő a színek: a kék, a zöld, a fekete s legvégül a vörös és a sárga.

A legfontosabb tudnivalókat már ismeríte, de a művészi munkához ez még nem elég! Meg kell tanulnotok a különböző díszítési eljárásokat is, hogy a színes lapok önálló életre kelhessenek.

Díszítési eljárások

A legegyszerűbb díszítési eljárásokkal az egyszínű lemezeken is különböző hangulati hatásokat érhetete el, de ezeket tanácsos előre kipróbálnotok, hogy később esetleg már tudatosan alkalmazhassátok.

Ilyen egyszerű eljárás például a „sózás”. A lealapozott lemezt égetés előtt egy vagy több színnel meghintjük, mintha megsóznánk. Erre a célra a zománccpor alkalmas.

Érdekes hatást érhetete el, ha a lealapozott lemezekre kis csomókban különböző színű iszapolt zománccot raktok, és óvatos ütögetéssel segítete a színek keveredését. Esetleg karcolótűvel is egymásba húzhatjátok őket. Égetés után olyan lesz a zománc felülete, mint amikor a vízen olajcsepp úszik.

Színes üvegdarabokkal, üvegyöngyökkel is díszíthetete az alapszínt. Ezeket az egyszínű zománccal bevont felületekre kell szórni, és az alappal együtt kiégetni. (Törött üvegdarabok is alkalmasak erre a célra.) Ezekkel az eljárásokkal fel lehet oldani a nagyobb felületek egyhangúságát.

A zománctechnikákat két nagy csoportra szokták felosztani: festői és ötvös jellegű zománccra. A festőzománccok közül a sablon-, a sgraffito- és festőzománcc-technikát, az ötvös jellegűek közül a rekesz-, a sodrony- és a fóliaberakásos eljárást mutatjuk be.

1. Festői jellegű zománccok

a) Legegyszerűbb a **sablonzománc**.

Egy papírlapra rajzoljátok fel a mintát, majd vágjátok ki. (A papírból hajtogatott térítőkhöz hasonlóan is elkészíthetitek.) A mintát helyezték a lealapozott lemezre, és teaszűrő segítségével szórjátok rá a zománc-port. Ezután óvatosan emeljétek le a papírt, és égessétek ki a képet. A sablon készítésénél ügyeljete arra, hogy az alapszín alkossa a nagyobb felületek színét. Ezzel az eljárással nagyon szép ritmusjátékot tervezhettek.

b) A **sgraffito-technika** újabban nagyon kedvelt lett. Sok művész alkalmazza, mert viszonylag szabadon dolgozhat vele. Hogyan készül? Első feladatok az 1-1 arányú terv színes megfestése legyen. Ezután helyeztetek rá egy pauszpapírt A széleinél celluluszal ragasszátok rá, hogy ne csúszkáljon el.

Rajzoljátok át a körvonalakat, és a másolópapír hátoldalát 1-2 mm-enként lyukasztgassátok ki. Ehhez a munkához karcolótű szükséges, melyet magatoknak kell elkészítenetek. Ezt a tűt a továbbiakban olyan sokat fogjátok használni, hogy szinte a kezetekhez idomul majd, akár a festőhöz az ecsete.

A karcolótű nem más, mint egy nyomós ceruzába dugott tű. Jó, ha a végére szorosan rácsavartok egy kis darab papírt, hogy rajzolás közben ne csússzon be. Erre a célra legjobban egy használaton kívüli körző felel meg, amit mielőtt munkához láttok, szét kell szerelnetek, nehogy balesetveszélyes legyen.

Miután a lyukasztgatással végeztetek, égessétek ki a zománcot. Tegyétek fel a lemezre a következő színt is. Várjátok meg, amíg tökéletesen kiszárad, és ezután helyezték rá a pauszt. Egy rongydarabkába, vagy harisnyába csavart szénporos ládával a rajz vonalán ütögessétek át a mintát. Vegyétek le a másolópapírt, és a fekete pontocskák által megadott vonalon haladva, karcoljátok bele a zománcba. A felesleges zománcot vakarjátok le, és a kiégetett alapot nedves ecsettel alaposan tisztítsátok le, különben égetés után „piszkosnak” hatna a felület. Ezzel az eljárással szép, rajzos jellegű képeket készíthettek.

Először csak két színnel dolgozzatok, és ügyeljete arra, hogy a felhordásnál nehogy összefolyjanak a zománcok. Később, ha már biztosabban bántok az anyaggal, három vagy esetleg több színt is felhasználhattok. Ilyenkor fokozottan figyeljete, nehogy a színek összefolyjanak, mert égetés után vízfoltos lehet a munkátok.

Elkerülhetitek ezt a hibát, ha az egyszerre égetendő színeket nem egymás mellé teszitek fel.

Vigyázat! A zománc csak 2-3 égetést bír ki sérülés nélkül! Többszöri égetésnél az elsőként felhasznált színek beéghetnek, megmattulhatnak, esetleg fekete foltok keletkezhetnek a képen.

Mindig úgy rakjátok egymásra a színeket, hogy az első réteg vastagabb (kb. 0,5 mm), a továbbiak vékonyabbak legyenek. Minden réteget külön-külön ki kell égetni.

c) A **festőzománc** készítése követeli a legnagyobb türelmet és gyakorlatot. Tulajdonképpen a porcelánfestéshez hasonló módon készül. Egyszínű, lealapozott fémlemezre zománcal festenek (általában fehér vagy fekete alapot használnak). A zománcfestékeket vagy a porcelánfestékeket cukros vízzel kell keverni (kb. 1 deci vízben 1 evőkanál cukor). Palettának használjátok üveglapot vagy csempét. Ezen keverjétek ki a festéket a cukros vízzel. Egyszerre csak kevés festéket tegyetek a palettára, és a cukros vízből cseppentsetek egy picit a halmokra. Kis lapáttal keverjétek össze, hogy a zománcban lévő szemcsék megtörjenek. Ha nem elég híg, vízzel hígítsátok tovább. Végül vékony ecsettel fessétek meg a kívánt mintát. Vigyázzatok! Hajszálvékonyan kell festeni! Égetéséhez 700-750 C-fokra van szükség. Így készült a túloldalon látható övcsat is.

2. Ötvös jellegű zománcok

a) A **rekeszománc** a legrégebben és a leggyakrabban alkalmazott technika. Itt egy dróthálót forrasztanak a fémlapra, és az így kialakuló „ágyacskákat” töltik meg zománcal.

Természetesen most egy egyszerűbben megoldott változatot mutatunk be. Az alaposan letisztított lemezeket alapozzátok le, de ne égessétek ki.

Helyeztetek rá a terv szerint meghajlított rézdrótokat; 1 -2 mm vastagságú huzalokat használjatok! Ahol keresztezik egymást, ott az egyiket vágjátok el, a másik oldalaihoz szorosan nyomjátok oda. Figyelem! Mielőtt a meghajlított rekeszeket elhelyeznétek, mártsátok ecetes-sós oldatba, majd öblítsétek le tiszta vízzel. Az így letisztított huzalok erősebben beégnek az alapba.

Biztonságosabban dolgozhattok, ha a rekeszeket csipesszel teszitek a lapra.

Ügyeljenek arra is, hogy az alapszín kb. fele olyan vastagságú legyen, mint a drót. Amikor már az egész hálószerkezet kész, jöhet az első égetés.

Miután kivettétek a kemencéből, a még lágy alapba égetőlapáttal nyomkodjátok be a huzalokat ott, ahol esetleg feljöttek. Legyetek óvatosak, nehogy megégesse magatokat! Lehülés után 3-4 percig tartásatok ecet-só oldatában, hogy a rekeszek letisztulhassanak.

Alaposan öblítsétek le! Nem árt, ha a rekeszt vékony rézdrótból készült kefével is átdörzsölititek. Ezután az ágyacskák kitöltögetése következik. Legjobb, ha addig vártok, míg az egyik szín megszárad, és csak utána dolgoztok a másikkal. Ha zománc kerül a huzalra, még égetés előtt tisztogassátok le róla. Égetés után a rekeszeket ismét dörzsöljétek át drótkefével, hogy szépen kifényesedjenek.

b) A **sodronyzománcnál** ugyanezt a munkafolyamatot kell betartanotok. Az egyetlen különbség, hogy itt dupla huzalból készülnek a rekeszek - ezért ne használjatok egy mm-nél vastagabb drótot! A drót mindkét végét szorítsátok a satuba, és középen dugjátok át közte egy ceruzát.

Addig tekergessétek, míg a drót egyenletesen sodrottá nem válik. Ezután vegyétek ki a satuból, és a munkát az előbbieken részletezett módon folytassátok tovább.

c) A **fólia berakás** a másik nagyon kedvelt ötvös jellegű zománctechnika. A vékony rézfóliát (hasonlít a háztartásban használt alufóliához) helyezétek vastagabb filcre - esetleg több rétegre -, és golyóstollal rajzoljátok bele a mintát. Jó, ha erre a célra egy már kiírt golyóstollat tartogattok. Erősen nyomjátok rá a fóliára, hogy a rajz bedomborodjék. Miután végeztetek, fordítsátok meg, és a másik oldalán kidomborodó rajz mentén jobbról és balról is húzzátok körül, hogy még jobban ki-hangsúlyozódjon a motívum. Kb. öt mm-enként túvel lyukasztgassátok át a fóliát, ügyelve arra is, hogy a mintát ne zavarjátok meg.

A körvonalaknál ollóval vágjátok ki.

Mártsátok ecetes-sós oldatba, majd öblítsétek le.

Transzluclid zománccal kenjétek le vékonyán a hátoldalát az elejét vastagabban (0,5 mm). Száradás után helyezétek a kívánt színnel befedett alapra, és azzal együtt égessétek ki. Figyelem! Csak a transzluclid zománc jó a fóliára!

Hibalehetőségek:

1. Ha a fólia felkunkorodik, égetőlapáttal nyomjátok be a még forró és lágy alapba (lásd: rekeszzománc).

2. Ha a transzluclid égetés után homályos marad, vagy túl rövid ideig égettétek, vagy túl vastagon zománcoztatok. Segíthettek rajta, ha visszateszitek a kemencébe!

3. Ha a szélek elfeketednek, és néhol kikandikál az égetett fólia, túl vékonyán zománcoztatok, vagy túl sokáig tartottátok a kemencében.

Ne keseredjete el, ha az első próbálkozásaitoknál kudarcot vallótok, és munkátok nem lesz tökéletesen szép. A zománcozás nagy türelmet igényel. Ki kell tapasztalnotok minden csínját-bínját. Először jól ismerkedjete meg az anyaggal, és csak azután vágjátok nagyobb fába a fejszéteket.

S most ismételjük át a munka menetét!

1. Tervezés a választott technika törvényszerűségeinek figyelembevételével.

2. Tisztítás csiszolóvászonnal vagy ecet-só oldatában.

3. Öblítés tiszta vízzel.

4. Alapozás, a vasat mind a két oldalán alapozózmánccal, a rezet csak a hátoldalán kell alapozóval bekenni, az elejére az első színréteg kerül.
5. Égetés 800-900 fokon 2-3 percig.
6. Díszítés a kiválasztott eljárással.
7. Égetés.
8. A már kész zománc vagy zománccok összeállítása, keretezés stb. utólagos munkák.

Forrás: Komlós Andrásné Tűzzománc
Móra 1980